

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 24 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α.** Πεδινοί
- β.** Ομάδα Ιαπώνων
- γ.** Λαϊκό Κόμμα (1910).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις ιστορικές πληροφορίες που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

- α.** Στις 4 Αυγούστου 1936 ο Ιωάννης Μεταξάς, με την ανοχή του παλατιού, προχώρησε στην κατάλυση του κοινοβουλευτικού καθεστώτος και στην επιβολή δικτατορίας.
- β.** Το 1844 ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος διατύπωσε με σαφήνεια στην Εθνοσυνέλευση τη «Μεγάλη Ιδέα».
- γ.** Το δημοψήφισμα της 3ης Νοεμβρίου 1935 έδωσε τέλος στη βασιλευόμενη δημοκρατία με ποσοστό 97,6%.
- δ.** Το θέμα των δικαιωμάτων των ετεροχθόνων στην Εθνοσυνέλευση, που συνήλθε μετά την Επανάσταση του 1843, έδειξε τη βαθύτερη διάσταση που υπήρχε στην κοινωνία της εποχής.
- ε.** Τα γεγονότα της περιόδου 1895-1898, που ήταν καθοριστικά για την τύχη της Κρήτης, προκάλεσαν κύμα μεγάλης φυγής προσφύγων.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποια ήταν η κατάσταση του πιστωτικού συστήματος της Ελλάδας από τα πρώτα χρόνια της Ανεξαρτησίας μέχρι την ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας;

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

Ποια προβλήματα αντιμετώπιζαν οι Φιλελεύθεροι στην πολιτική πρακτική την περίοδο 1923-1928;

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε: **α.** τη συμβολή της Τράπεζας της Ελλάδος στη βελτίωση της ελληνικής δημόσιας οικονομίας (1928-1932) και (μονάδες 12) **β.** τις προσπάθειες της Ελληνικής Κυβέρνησης στην αντιμετώπιση της κρίσης του 1929 τόσο στις εσωτερικές όσο και στις εξωτερικές οικονομικές συναλλαγές. (μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Στις 14 Μαΐου 1928 άρχισε τη λειτουργία της η Τράπεζα της Ελλάδος, η νέα κεντρική τράπεζα της χώρας, και συνάμα ξεκίνησε η εφαρμογή στην Ελλάδα του κανόνα χρυσού συναλλάγματος, με βάση τον οποίο η δραχμή συνδεόταν με την αγγλική λίρα, δηλαδή με ένα νόμισμα χρυσής βάσης. Με διαφορετικά λόγια, οι κάτοχοι δραχμών μπορούσαν να πάνε στην Τράπεζα της Ελλάδος και να μετατρέψουν –με κάποιους περιορισμούς– τις δραχμές τους σε λίρες. Η υιοθέτηση αυτού του συστήματος εξαρτούσε άμεσα τη νομισματική κυκλοφορία και γενικότερα την προσφορά χρήματος από τις διακυμάνσεις των εξωτερικών συναλλαγών της χώρας.

Κ. Κωστής, Ο πλούτος της Ελλάδας, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2018, σ. 250.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Από τα τέλη Σεπτεμβρίου του 1931 ως τον Απρίλιο του 1932 κυβέρνηση και Τράπεζα της Ελλάδος προσπαθούσαν να αποτρέψουν το αναπόφευκτο, δηλαδή την επίσημη εγκατάλειψη της ελεύθερης μετατρεψιμότητας της δραχμής στο πλαίσιο του κανόνα χρυσού συναλλάγματος και τη συνεπακόλουθη υποτίμηση της δραχμής, η οποία θα καθιστούσε αδύνατη την εξυπηρέτηση του εξωτερικού δημόσιου χρέους. Στην πράξη η απομάκρυνση από την ελεύθερη μετατρεψιμότητα της δραχμής σε ξένο συνάλλαγμα άρχισε από τα τέλη Σεπτεμβρίου με τους διαδοχικούς περιορισμούς που επιβλήθηκαν. Η εφαρμογή τους είχε ως θύμα τον πρώτο διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Αλέξανδρο Διομήδη, που αντικαταστάθηκε επειδή θεωρήθηκε ότι χαρίστηκε σε μεγάλους βιομηχάνους, επιτρέποντάς τους την εξαγωγή κεφαλαίων τις παραμονές της επιβολής των συναλλαγματικών περιορισμών.

Η κυβέρνηση δίσταζε, όμως, να προχωρήσει στο ξεκαθάρισμα του τοπίου προχωρώντας στην επίσημη άρση της μετατρεψιμότητας. Η αντίστασή της πήγαζε εν μέρει από τις αγκυλώσεις της κυρίαρχης οικονομικής σκέψης στην Ελλάδα.

Χρήστος Χατζηιωσήφ (επιμ.), Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα: Όψεις πολιτικής και οικονομικής ιστορίας 1900-1940, εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα 2009, σ. 327.

ΘΕΜΑ Δ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφέρετε: α. τις θέσεις που εξέφραζε το ρωσικό κόμμα σε πολιτικό, κοινωνικό και θρησκευτικό επίπεδο (μονάδες 19) και β. τις κοινωνικές ομάδες που συμπαρατάχθηκαν με το ρωσικό κόμμα. (μονάδες 6)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Το «ρωσικό» κόμμα [...] υποστήριζε τη συμφιλίωση με την Εκκλησία της Κωνσταντινούπολης (μέσα στο πλαίσιο του αυτοκέφαλου), μεγαλύτερες εξουσίες για την Εκκλησία μέσα στο κράτος, και ορθόδοξη μοναρχία. Σε άλλα ζητήματα η θέση του «ρωσικού» κόμματος ήταν συνήθως συγκεκριμένη ή ασυνεπής. Μέσα στην ενδεκάχρονη αυτή περίοδο διένυσε όλο το φάσμα από την υποστήριξη της απολυταρχίας ως την υποστήριξη της πιο φιλελεύθερης μορφής συνταγματισμού, δεδομένου ότι η θέση του σε κάθε συγκεκριμένη στιγμή εξαρτιόταν από το βαθμό της εύνοιας που του έδειχνε ο βασιλιάς.

John A. Petropoulos, Πολιτική και συγκρότηση κράτους στο Ελληνικό Βασίλειο (1833- 1843), τόμος Β', Αθήνα 1985: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, σ. 632.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Το ρωσικόν κόμμα προέβαλλε την ομόδοξον δύναμιν του Βορρά, «την προστάτιδα των καταπιεζομένων ορθοδόξων χριστιανών», ως τον αληθή φίλον της Ελλάδος, ο οποίος υποστηρίζει αποτελεσματικώς και αφιλοκερδώς την ικανοποίησιν των εθνικών δικαίων. Η εφημερίς «Αιών», όργανον του ρωσικού κόμματος, έγραφε μεταξύ άλλων: «Ρωσικόν κόμμα ουδέποτε υπήρξεν, ούτε υπάρχει. Υπήρξε και υπάρχει το μέγα εθνικόν κόμμα, το αφοσιωμένον εις την πίστιν των πατέρων αυτού και απεκδεχόμενον παρά της Ρωσίας τον θρίαμβον της Ορθοδοξίας και το μεγαλείον του Ελληνικού Έθνους εν τω μέλλοντι».

Οι ρωσόφρονες διεκήρυττον ότι η Ρωσία θα εκδιώξη βιαίως τους τούρκους από τα ελληνικά εδάφη και γενικώς από την Βαλκανικήν και την Ανατολήν. Το ρωσικόν κόμμα εθεωρείτο ως εμπορούμενον από συντηρητικές αρχάς. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ο αρχηγός του κόμματος, εξεδήλωσε τας σκέψεις του κατά της παροχής συντάγματος. Εθεώρει πολιτικώς ανώριμον τον ελληνικόν λαόν.

Χαρίτων Κοριζής, Η πολιτική ζωή εις την Ελλάδα 1821-1910, Αθήνα 1974: Αυτοέκδοση, σσ. 56-57.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Από καιρό οι Έλληνες είχαν ζωντανή την ελπίδα ότι ο τσάρος θα τους απελευθέρωνε μια μέρα. [...]

Τους Έλληνες συνέδεαν με τους Ρώσους ακόμη κοινές αναμνήσεις από την εκστρατεία του ρωσικού στόλου υπό τον στρατηγό Αλεξέι Γκριγκόροβιτς Ορλόφ στο Αιγαίο κατά τη διάρκεια του ρωσοτουρκικού πολέμου [...]. Η ειρήνη του Κιουτσούκ Καϊναρτζί (1774) είχε χαρίσει, πρώτον, στην ορθόδοξη Εκκλησία μέσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία το πλεονέκτημα της ρωσικής προστασίας και, δεύτερον, στους Έλληνες εμπόρους τη δυνατότητα γρήγορου πλουτισμού με το εμπόριο της Μαύρης Θάλασσας, που θεμελίωσε στις Σπέτσες, ένα από τα σημαντικότερα εμπορικά κέντρα της Μεσογείου, τον πολιτικό προσανατολισμό κυρίως προς το Ρωσικό Κόμμα και έδωσε την ώθηση για τη δημιουργία μιας σημαντικής ελληνικής παροικίας στο νέο εμπορικό λιμάνι της Οδησσού.

Gunnar Hering, Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936, τόμος Α', Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2004, σσ. 221-222.

ΚΕΙΜΕΝΟ Δ

Βαθιά θρησκευόμενες, υπερβάλλοντες τους κινδύνους για την Ορθοδοξία, εξαιτίας της διαλύσεως των μοναστηριών, παρακινούμενες και από τον κατώτερο κλήρο που ανοιχτά αντιστρατευόταν τα

κυβερνητικά μέτρα, οι λαϊκές τάξεις, κοσμικοί και κληρικοί, έβρισκαν ως μόνο καταφύγιο το «ρωσικό» κόμμα, δεμένο ακατάλυτα με τους δεσμούς της Ορθοδοξίας. Παρά το γεγονός ότι το κόμμα είχε στα χρόνια αυτά χτυπηθεί σκληρά, η λαϊκή του βάση, αντί να μειώνεται, διευρυνόταν.

Ιω. Πετρόπουλος, Αικ. Κουμαριανού, «Περίοδος Βασιλείας του Όθωνος 1833-1862» στο *Ιστορία Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΓ'*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2000, σ. 73.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α. «Πεδινόι»

Μεγάλη πολιτική παράταξη της Εθνοσυνέλευσης του 1862 – 64 με ηγέτη το Δημήτριο Βούλγαρη που υπονόμει τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς, παρενέβαινε στο στρατό επιχειρώντας τη δημιουργία σώματος «πραιτωριανών» για να εξασφαλίσει την παραμονή του στην εξουσία. Εμπόδιο στις επιδιώξεις του στάθηκαν πολιτικές ομάδες και θεσμοί. Οπαδοί του ήταν οι παράνομα διορισμένοι στο στρατό ή στο δημόσιο, φοβούμενοι μη χάσουν τη θέση τους σε περίπτωση επικράτησης συνθηκών κοινοβουλευτικής νομιμότητας οι άνεργοι πτυχιούχοι και οι μικροκαλλιεργητές. (σχολ. βιβλ. σελ. 77)

β. «Ομάδα Ιαπώνων»

Το μοναδικό νέο πολιτικό στοιχείο έως το 1909 ήταν η εμφάνιση της κοινοβουλευτικής ομάδας των Ιαπώνων, πολιτικού μορφώματος υπό τον Δημήτριο Γούναρη, που ιδρύθηκε το 1906. Επίκεντρο της κριτικής του ήταν η αδυναμία του πολιτικού συστήματος να προσαρμοστεί στις εξελίξεις της κοινωνίας. Η ομάδα δεν μπόρεσε να επιβιώσει και διαλύθηκε το 1908. (σχολ. βιβλ. σελ. 86)

γ. «Λαϊκό Κόμμα»

Στα μέσα του 1910 οι Κοινωνιολόγοι ίδρυσαν το λαϊκό κόμμα με αρχηγό τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου. Βασικές προγραμματικές δηλώσεις του ήταν η αναμόρφωση του πολιτικού συστήματος και η επιβολή αρχών κοινωνικής δικαιοσύνης. Στις δεύτερες εκλογές του 1910 εξελέγησαν 7 υποψήφιοι του κόμματος, οι οποίοι παρείχαν κριτική υποστήριξη στους φιλελευθέρους. (σχολ. βιβλ. σελ. 93)

ΘΕΜΑ Α2

α. Στις 4 Αυγούστου 1936 ο Ιωάννης Μεταξάς, με την ανοχή του παλατιού, προχώρησε στην κατάλυση του κοινοβουλευτικού καθεστώτος και στην επιβολή δικτατορίας. **Σωστό**

β. Το 1844 ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος διατύπωσε με σαφήνεια στην Εθνοσυνέλευση τη «Μεγάλη Ιδέα». **Λάθος**

γ. Το δημοψήφισμα της 3ης Νοεμβρίου 1935 έδωσε τέλος στη βασιλευόμενη δημοκρατία με ποσοστό 97,6%. **Λάθος**

δ. Το θέμα των δικαιωμάτων των ετ εροχθόνων στην Εθνοσυνέλευση, που συνήλθε μετά την Επανάσταση του 1843, έδειξε τη βαθύτερη διάσταση που υπήρχε στην κοινωνία της εποχής. ε. Τα γεγονότα της περιόδου 1895-1898, που ήταν καθοριστικά για την τύχη της Κρήτης, προκάλεσαν κύμα μεγάλης φυγής προσφύγων. **Σωστό**

ε. Τα γεγονότα της περιόδου 1895-1898, που ήταν καθοριστικά για την τύχη της Κρήτης, προκάλεσαν κύμα μεγάλης φυγής προσφύγων. **Λάθος**

ΘΕΜΑ Β1

Σχολ. βιβλίο σελ. 26-27, Ενότητα 5 §β «*Το πιστωτικό σύστημα ... κοινωνικών ομάδων*».

Το πιστωτικό σύστημα της χώρας βρισκόταν πραγματικά, κατά τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας, σε πρωτόγονη κατάσταση. Ήταν συνδεδεμένο με το εμπόριο των αγροτικών προϊόντων και ιδιαίτερα με τις εξαγωγές της σταφίδας. Οι έμποροι λειτουργούσαν και ως πιστωτές, με τοκογλυφικές διαθέσεις και όρους.

Ο δανεισμός κατευθυνόταν, ως επί το πλείστον, προς τους παραγωγούς και δημιουργούσε προϋποθέσεις εκμετάλλευσης, καθώς ουσιαστικά επρόκειτο για έναν τρόπο προαγοράς της επικείμενης παραγωγής, με δυσμενείς για τον παραγωγό όρους. Την ίδια στιγμή άλλοι κλάδοι της παραγωγής στερούνταν των απαραίτητων για την ανάπτυξή τους πιστώσεων, και έτσι περιορίζονταν οι επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Η κατάσταση αυτή ήταν αντίθετη με τις προθέσεις και τις πολιτικές

του κράτους και αποθάρρυνε τα ελληνικά κεφάλαια του εξωτερικού. Οι προσπάθειες για την άρση όλων αυτών των εμποδίων υπήρξαν έντονες και προέρχονταν από πολλές πλευρές. Δεν απέβλεπαν τόσο στην εξάλειψη της τοκογλυφίας, όσο στην παράλληλη δημιουργία ενός πιο σύγχρονου πιστωτικού συστήματος, ικανού να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα ειδικών κοινωνικών ομάδων.

ΘΕΜΑ Β2

Σχολ. βιβλίο σελ. 104-105, 1^η φάση §β «Στην πολιτική πρακτική... αντίπαλη παράταξη».

Στην πολιτική πρακτική οι Φιλελεύθεροι ήταν αντιμέτωποι με δύο χρόνια προβλήματα: τη σχέση της πολιτικής εξουσίας με τους αξιωματικούς, και το καθεστωτικό. Η διαρκής αντιπαράθεση στο εσωτερικό του κόμματος για τα ζητήματα αυτά προκάλεσε αντιφατικές επιλογές. Σχετικά με το καθεστωτικό, άλλοι οπαδοί ήταν υπέρ της αβασίλευτης και άλλοι υπέρ της βασιλευμένης δημοκρατίας. Όσον αφορά τη σχέση του κόμματος με τους αξιωματικούς, από τη μια μεριά γινόταν κατανοητό ότι η πολιτικοποίησή τους δημιουργούσε κινδύνους για το πολίτευμα, από την άλλη όμως το φαινόμενο είχε αποκτήσει τέτοια δυναμική, ώστε δεν μπορούσαν να το αρνηθούν, καθώς υπήρχε κίνδυνος προσεταιρισμού των αξιωματικών από την αντίπαλη παράταξη.

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

α. Το 1927, με αφορμή το αίτημα της Ελλάδας στην Κοινωνία των Εθνών για παροχή πρόσθετου δανείου, τέθηκε το ζήτημα της δημιουργίας μιας κεντρικής κρατικής τράπεζας. Παρά τις αντιδράσεις της εθνικής τράπεζας και κάτω από την πίεση των ξένων συμβούλων, ιδρύθηκε το Μάιο του 1927 η Τράπεζα της Ελλάδος η οποία άρχισε τη λειτουργία της ένα χρόνο αργότερα και συγκεκριμένα, όπως αναφέρει το δευτερογενές παράθεμα του Κ. Κωστή «Πλούτος της Ελλάδας», άρχισε τη λειτουργία της στις 14 Μαΐου 1928.

Πολύ γρήγορα πέτυχε σταθερές ισοτιμίες της δραχμής με τα ξένα νομίσματα, στηρίζοντας την έκδοση χαρτονομίσματος στα αποθέματά της σε χρυσό και συνάλλαγμα και εξασφαλίζοντας τη μετατρεψιμότητα του εθνικού νομίσματος σε χρυσό. Επιπλέον, σύμφωνα με το ιστορικό παράθεμα, άρχισε να εφαρμόζεται ο κανόνας του χρυσού συναλλάγματος ο οποίος συνέδεε την δραχμή με ένα νόμισμα χρυσής βάσης και συγκεκριμένα την αγγλική λίρα.

Ο κανόνας αυτός επέτρεπε στους κατόχους δραχμών να μετατρέπουν τις δραχμές σε λίρες με κάποιους περιορισμούς. Το σύστημα αυτό εξαρτούσε άμεσα τη νομισματική κυκλοφορία και γενικότερα την προσφορά χρήματος από τις διακυμάνσεις των εξωτερικών συναλλαγών της χώρας. Η επιτυχία αυτή οδήγησε τα δημόσια οικονομικά σε περίοδο ευφορίας, βελτίωσε την πιστοληπτική ικανότητα του κράτους, ενίσχυσε την εισροή συναλλάγματος και τις επενδύσεις και προκάλεσε μία ισχυρή δυναμική που επέτρεψε τις σημαντικές πολιτικές, θεσμικές και οικονομικές πρωτοβουλίες της τελευταίας κυβέρνησης του Ελευθερίου Βενιζέλου (1928-1932).

β. «Η περίοδος αυτή κράτησε μέχρι τις αρχές του 1932, οπότε εκδηλώθηκαν στη χώρα οι συνέπειες της μεγάλης οικονομικής κρίσης, που ξεκίνησε από τη Νέα Υόρκη το 1929» Οι προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης να αποτρέψει την κρίση εξάντλησαν τα αποθέματα της χώρας σε χρυσό και συνάλλαγμα. Παρόλο που, όπως αναφέρει το δευτερογενές ιστορικό παράθεμα του Χρήστου Χατζηϊωσήφ «Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα», τόσο η κυβέρνηση όσο και η Τράπεζα της Ελλάδος προσπαθούσαν από τα τέλη Σεπτεμβρίου του 1931 μέχρι τον Απρίλιο του 1932 να αποτρέψουν την εγκατάλειψη της ελεύθερης μετατρεψιμότητας της δραχμής στο πλαίσιο του χρυσού κανόνα συναλλάγματος τελικά, την άνοιξη του 1932, η κυβέρνηση δεν μπόρεσε να αποφύγει την αναστολή της μετατρεψιμότητας του εθνικού νομίσματος, καθώς και την αναστολή εξυπηρέτησης των εξωτερικών δανείων.

Όλα τα παραπάνω θα οδηγούσαν τόσο στην υποτίμηση της δραχμής όσο και στην αδυναμία εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους. Το παράθεμα επίσης αναφέρει πως επιβλήθηκαν διαδοχικοί περιορισμοί από τα τέλη Σεπτεμβρίου του 1932 σχετικά με την μετατρεψιμότητα της δραχμής. Έτσι εγκαινιάστηκε μια περίοδος ισχυρού κρατικού παρεμβατισμού στα οικονομικά ζητήματα, ιδιαίτερα στις εξωτερικές συναλλαγές, και μια πολιτική προστατευτισμού, με σκοπό την αυτάρκεια της χώρας. Η Ελλάδα μπήκε με τη σειρά της στο χώρο της κλειστής οικονομίας, όπου οι συναλλαγές καθορίζονταν περισσότερο από γραφειοκρατικές διαδικασίες παρά από ελεύθερες οικονομικές συμφωνίες.

Ο παρεμβατισμός αυτός είχε ως πρώτο θύμα, σύμφωνα με το κείμενο Β, τον πρώτο διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Αλέξανδρο Διομήδη, ο οποίος επειδή θεωρήθηκε πως χαρίστηκε στους βιομηχάνους επιτρέποντας τους να εξάγουν κεφάλαια στο εξωτερικό στις παραμονές της επιβολής των περιορισμών. Παρόλα αυτά, οι αγκυλώσεις της κυρίαρχης οικονομικής σκέψης στην Ελλάδα δεν επέτρεπαν στην κυβέρνηση να προχωρήσει στο ξεκαθάρισμα του τοπίου με επίσημη άρση της μετατρεψιμότητας.

Στο εξωτερικό εμπόριο κυριάρχησε προοδευτικά η μέθοδος του διακανονισμού «κλήριγκ». Οι διεθνείς συναλλαγές δεν γίνονταν, δηλαδή, με βάση το μετατρέψιμο συνάλλαγμα αλλά με βάση διακρατικές συμφωνίες που κοστολογούσαν τα προς ανταλλαγή προϊόντα και φρόντιζαν να ισοσκελίσουν την αξία των εισαγωγών με την αντίστοιχη των εξαγωγών, στο πλαίσιο ειδικών λογαριασμών. Για μια χώρα, όπως η Ελλάδα, όπου οι συναλλαγές με το εξωτερικό ήταν έντονα ελλειμματικές, η διαδικασία αυτή, πέρα από τα αρνητικά, είχε και θετικά στοιχεία.

ΘΕΜΑ Δ1

α. Σχολ. βιβλίο σελ. 66 §α «Σε αντίθεση με... ορθόδοξο χριστιανικό δόγμα».

- Κείμενο Γ

Στο δευτερογενές παράθεμα του G. Hering «*Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936*» καταγράφονται επιπλέον λόγοι για τους οποίους η Ρωσία μπορούσε να έχει ιδιαίτερη ανταπόκριση στο λαϊκό αίσθημα. Οι δεσμοί Ελλήνων και Ρώσων είχαν τις ρίζες τους στον 18^ο αιώνα, από την εποχή των Ορλοφικών και την υπογραφή της Συνθήκης Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774). Μάλιστα, αυτή η συνθήκη μεταξύ Ρωσίας και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας είχε ως συνέπεια την προστασία της ορθόδοξης Εκκλησίας και των Ελλήνων εμπόρων από τη ρωσική ισχύ, την ανάπτυξη της ελληνικής εμπορικής δραστηριότητας στον Εύξεινο Πόντο, την πολιτική προσέγγιση προς το ρωσικό κόμμα, ενώ παράλληλα οδήγησε στη δημιουργία της ελληνικής παροικίας της Οδησσού που γνώρισε σημαντική ανάπτυξη σε οικονομικό επίπεδο.

Σχολ. βιβλίο σελ. 66 §β «Χαρακτηριστικό του ρωσικού κόμματος... Ελλήνων».

Χαρακτηριστικό του ρωσικού κόμματος ήταν η άκρως συντηρητική στάση σε όλες τις επιλογές του, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από το δεύτερο ιστορικό παράθεμα («*Το ρωσικόν κόμμα εθεωρείτο ως εμπορούμενον από συντηρητικές αρχάς*»). Το θεμέλιο της κοινωνική τάξης ήταν γι' αυτό η θρησκεία. Σ' αυτήν βασιζόταν και η νομιμότητα της εξουσίας. Έβλεπε την Εκκλησία σε διαρκή κίνδυνο και καταπολεμούσε τον κοσμοπολιτισμό και την οποιαδήποτε αποστασιοποίηση από τις παραδόσεις. Η ξеноφοβία, όπως επίσης η άρνηση του διαφωτισμού και της δυτικής παιδείας αποτελούσαν κυρίαρχες αντιλήψεις των μελών του. Προκειμένου να προσεγγίσει ευρύτερα στρώματα, απευθυνόταν συχνά στο θρησκευτικό συναίσθημα των Ελλήνων.

Σχολ. βιβλίο σελ. 66- 67 §β «Όλοι αυτοί απαιτούσαν... κυρίαρχη θέση».

- Κείμενο Α

Το δευτερογενές παράθεμα του J. Petropoulos «*Πολιτική και συγκρότηση κράτους στο Ελληνικό Βασίλειο (1833-1843)*» επιβεβαιώνει τη σημασία που απέδιδε το ρωσικό κόμμα στην Εκκλησία και στο Πατριαρχείο, καθώς ήθελε τη συμφιλίωση με το δεύτερο και την αύξηση των εξουσιών της πρώτης μέσα στο κράτος.

Σχολ. βιβλίο σελ. 67 §β «Πίστευαν ότι... ψήφιση συνταγμάτων».

- Κείμενο Β

Στο δευτερογενές παράθεμα του Χ. Κοριζή, «*Η πολιτική ζωή εις την Ελλάδα 1821-1910*» αναφέρεται η άποψη του Θ. Κολοκοτρώνη, αρχηγού του κόμματος, ο οποίος τασσόταν εμφανώς κατά της παροχής συντάγματος, καθώς θεωρούσε τον ελληνικό λαό «*πολιτικώς ανώριμον*».

- Κείμενο Α

Στην πηγή σχολιάζεται η ασάφεια και η ασυνέπεια των θέσεων του κόμματος σε θέματα πολιτικής. Συγκεκριμένα, είχε υπάρξει υπέρμαχος τόσο της απολυταρχίας (*ήταν υπέρ της ορθόδοξης μοναρχίας*), όπως προαναφέρθηκε, όσο και ενός φιλελεύθερου πολιτικού συστήματος με σύνταγμα, γι' αυτό και συνεργάστηκε στην ψήφισή του. Αυτή η στάση του ήταν άμεσα συνδεδεμένη με την ευνοϊκή μεταχείριση που έδειχνε ο βασιλιάς, άλλοτε σε μεγαλύτερο βαθμό και άλλοτε σε μικρότερο.

Σχολ. βιβλίο σελ. 67-68 §γ «Το ιδιαίτερο πρόβλημα... έντονη αντιπολίτευση».

- Κείμενο Β

Το παράθεμα του Χ. Κοριζή «*Η πολιτική ζωή εις την Ελλάδα 1821-1910*» επιβεβαιώνει τον πρωτεύοντα ρόλο που απέδιδε το ρωσικό κόμμα στη Ρωσία για την προστασία της Ορθοδοξίας. Παρουσιάζεται ως «*η προστάτιδα των καταπιεζόμενων ορθοδόξων χριστιανών*», «*αληθής φίλος της Ελλάδος*», η οποία θα φρόντιζε και για την υλοποίηση των εθνικών διεκδικήσεων των Ελλήνων με την εκδίωξη των Τούρκων από τα ελληνικά εδάφη και από ολόκληρη την Ανατολή.

Μάλιστα, η εφημερίδα «Αιών», που ήταν υπό την επιρροή του ρωσικού κόμματος, το χαρακτηρίζει «*μέγα εθνικόν κόμμα*» λόγω της αφοσίωσης στην πίστη των προγόνων του και της ελπίδας του για τον «*θρίαμβο της Ορθοδοξίας*» και του Ελληνικού Έθνους στο μέλλον.

β. Σχολ. βιβλίο σελ. 66 §β «Με το κόμμα αυτό... απολύθηκαν».

- Κείμενο Δ

Σύμφωνα με το δευτερογενές παράθεμα του Ιω. Πετρόπουλου και της Αικ. Κουμαριανού, «*Περίοδος Βασιλείας του Όθωνος 1833-1862*», οι λαϊκές τάξεις ιδιαίτερα «*έβρισκαν καταφύγιο*» στο ρωσικό κόμμα, ακριβώς λόγω των δεσμών του με την Ορθοδοξία. Η θερμή υποστήριξή τους ερμηνεύεται από το έντονο θρησκευτικό αίσθημα αυτών των τάξεων, οι οποίες ανησυχούσαν ιδιαίτερα για την Ορθοδοξία. Έτσι, παρά την πολεμική που δέχτηκε παρατηρείται μία διαρκώς αυξανόμενη απήχηση του συγκεκριμένου κόμματος στον λαό.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΜΑΤΩΝ

Στο θέμα **A1** οι ορισμοί που ζητήθηκαν χαρακτηρίζονται αναμενόμενοι. Το θέμα **A2**, ερώτηση Σωστού-Λάθους, δεν έκρυβε «παγίδες». Τα θέματα **B1** και **B2** είναι σαφή στη διατύπωσή τους και θεωρούνται εύκολα.

Στην δεύτερη ομάδα θεμάτων, το θέμα **Γ1** απαιτούσε το συνδυασμό γνώσεων από δύο μαθήματα του πρώτου κεφαλαίου, ενώ το **Δ1** αφορούσε μία ενότητα της νέας ύλης, η οποία έπρεπε να επιμεριστεί στα υποερωτήματα. Και τα δύο θέματα πηγών απαιτούσαν συνθετική ικανότητα από τους μαθητές και συνολικά κρίνονται εκτενή ως προς την απάντησή τους.

Τα φετινά θέματα αφορούσαν κυρίως τα δύο πρώτα κεφάλαια της εξεταστέας ύλης και απευθύνονταν σε πολύ καλά διαβασμένους μαθητές που γνωρίζουν τη δυσκολία επεξεργασίας των ιστορικών παραθεμάτων.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝ. - ΚΑΤΡΑΚΗ Μ. - ΠΥΛΑΡΙΝΟΥ Μ. - ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ Ν.